

2. Вільчик Т.Б. Інститут адвокатури України. Нові підходи та тенденції розвитку. *Науковий вісник*. 2015. С. 27.

3. Єфременко М.Ю. Завдання та функції адвоката в адміністративному процесі. *Форум права*. 2012. С. 347.

Науковий керівник: асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Владишевська Вікторія Вікторівна**

Гайдук С. І.

студент 2-го курсу ОР «Магістр» Інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА ПЕРЕД КЛІЄНТОМ

У світлі імплементації та приведення у відповідність українського законодавства до законодавства Європейського Союзу, ці нормотворчі процеси не минули і законодавства про адвокатуру, зокрема, законодавства щодо відповідальності адвокатів. Пункт 3.9.1. Кодексу поведінки європейських адвокатів, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських асоціацій та правових товариств Європи, яка відбулася 28 жовтня 1988 року, з подальшими змінами та поправками встановлює, що «адвокати повинні бути застраховані від цивільно-правової відповідальності, яка може виникнути у зв'язку з їхньою адвокатською практикою, до такої міри, що є розумною, беручи до уваги характер і масштаби ризиків, які існують в їхній професійній діяльності» [1].

У більшості європейських країн, прямо передбачена цивільно-правова, тобто «майнова» відповідальність адвоката перед його клієнтом на рівні з кримінальною, адміністративною та дисциплінарною. Такі положення є обґрунтованими, враховуючи те, що адвокат може бути представником у справах, в яких вирішується доля значних майнових ресурсів клієнта, не важливо, це фізична особа чи бізнес-структура в будь-якій організаційно-правовій формі, більше того, навіть не представляючи клієнта в суді, а при наданні консультації як одного з видів надання правової допомоги, адвокат отримує від клієнта відомості, розголошення яких може призвести до значної майнової шкоди для клієнта. Враховуючи, що правова допомога надається адвокатом клієнту на підставі договору про надання правової допомоги, то цивільно-правова відповідальність, зазвичай, виникає щодо невиконання або неналежного виконання умов договору.

Доволі дискусійним положенням в законодавстві про адвокатуру України серед дослідників питання відповідальності адвокатів перед клієнтом є положення п. 14 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». У вищезазначеній статті, як гарантія адвокатської діяльності, встановлюється заборона притягнення чи погроза притягнення до будь-якого виду відповідальності адвоката чи особу стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю у зв'язку із здійсненням ним адвокатської діяльності згідно із законом [2]. Мета законодавця при встановленні такого положення зрозуміла та обґрунтована – убезпечити адвокатів від впливу на них іншими особами за допомогою зловживань правами, зокрема, процесуальними, але на практиці це вилилось в ситуацію, в якій клієнт є незахищеним від непрофесіоналізму та неякісної правової допомоги, яку надає адвокат, оскільки останній не гарантує та не має права відповідно до закону гарантувати результат надання такої правової допомоги, а отже гонорар, який закріплений в договорі є частиною діяльності адвоката, яка здійснюється згідно із законом.

Щодо «невиправданості» чи «невідпрацьованості» гонорарів, питання відшкодування хоча б їх частини незадоволеному клієнту та позиції Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури з цього питання пояснював тодішній голова ВКДКА, Валентин Загарія: «велика частина спорів виникає в «гонорарній» сфері... це окрема категорія спорів, і ми намагаємося виводити їх зі сфери дисциплінарних проваджень. Тому що, на нашу думку, вони стосуються сфери цивільно-правових відносин... Ми — не суд, ми не можемо втручатися в цивільно-правові відносини між клієнтом і адвокатом. І в задоволенні таких скарг, як правило, відмовляємо» [3].

На відміну від адвокатів, обов'язок страхування цивільно-правової відповідальності покладений як на приватних нотаріусів, так і на приватних виконавців, що передбачено профільними законами «Про нотаріат» (ст. 28) [4] та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» (ст. 24) [5] відповідно, а у випадку приватних нотаріусів – також Законом України «Про страхування» (п. 45 ст. 7) [6], більше того, таке страхування вищезазначені суб'єкти зобов'язані здійснити до початку своєї діяльності. Спроби встановити для адвокатів обов'язок страхування цивільно-правової відповідальності були здійснені 6 липня 2015 року, коли Верховною Радою було отримано Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України (щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності адвоката)» [7; 9], яким передбачалось встановлення вищезазначеного обов'язку шляхом внесення змін до ряду нормативно-правових актів, в тому числі і до Закону України «Про страхування», і до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», проте, 29 серпня 2019 року проект було відкликано.

Сьогодні тенденція страхування цивільно-правової відповідальності серед адвокатів є непоширеною, оскільки немає вимоги закону, проте, на мою думку, законодавче закріплення такого обов'язку позитивно вплинуло б на престиж адвокатури та адвокатської професії, якість надання правової допомоги адвокатами в Україні, а також на підвищення загального рівня кваліфікації адвокатів, оскільки усвідомлення адвокатом того, що він заплатить за свої помилки у грошовому еквіваленті будуть сприяти більш відповідальному відношенню до справ. При цьому, адвокат, який виконує свої обов'язки з надання правової допомоги належним чином та на відповідному професійному рівні не буде стикатись з такими неприємними ситуаціями, а у протилежному випадку, він буде знати, що застрахований на такий випадок.

Мова йде, звичайно, про необережність з боку адвоката під час виконання своїх зобов'язань, за умисні порушення адвокат буде нести відповідальність згідно із законом.

Ще одним важливим моментом в запровадженні обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності адвоката є запровадження механізму звільнення від такої відповідальності, або ж зазначення застережень при яких адвокат не буде нести таку відповідальність, оскільки в практичній діяльності адвокат зустрічається з різними клієнтами, наприклад, якщо така особа в суді не підтримує стратегію свого представника, чинить на власний розсуд, а після незадовільного результату буде вимагати відшкодування від адвоката, такі ситуації потрібно прорахувати та максимально передбачити їх виключення, так само і передбачити перелік підстав за яких адвокат буде нести відповідальність.

Варто врахувати, що у випадку запровадження цивільно-правової відповідальності адвоката перед клієнтом, законодавцю слід внести зміни до ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та закріпити страхування цивільно-правової відповідальності як один із професійних обов'язків адвоката.

Отже, запровадження інституту обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності адвоката є необхідним в умовах сьогодення в Україні з багатьох причин, зокрема: 1) гармонізації законодавства України про адвокатуру та законодавства Європейського Союзу; 2) підвищення авторитету, професіоналізму та довіри до адвокатури України; 3) введення майнових гарантій для осіб, які звернулись до адвоката за правовою допомогою. Проте, введення загального страхування цивільно-правової відповідальності адвоката повинне бути розроблено за участі представників адвокатури, зокрема, практикуючих адвокатів щоб запобігти зловживанню з боку недобросовісних клієнтів, а також для унеможливлення впливу на адвокатів за допомогою цього механізму. Питання не лише в тому як змусити адвокатів «платити за помилки», але і як оптимізувати цей процес

для самих адвокатів, адже людський фактор працює всюди і від помилок ніхто не застрахований.

Список використаної літератури:

1. Кодекс поведінки європейських адвокатів. Переклад здійснено Національною асоціацією адвокатів України, 2014. URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshi-dokumenty/kodeks_yevropeyskykh_advokativ\(ukr\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshi-dokumenty/kodeks_yevropeyskykh_advokativ(ukr).pdf).

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року № 5077-VI // Відомості Верховної Ради України. 2013. №27. Ст.282., URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.

3. Закон і Бізнес. Голова ВКДКА Валентин Загарія: «Фактично ВКДКА формує практику правозастосування Правил адвокатської етики». В.,–41 (1131) 12.10-18.10.2013. URL: https://zib.com.ua/ua/42755-valentin_zagariya_faktichno_vkdka_formue_praktiku_pravozasto.html.

4. Закон України «Про нотаріат» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 39, ст.383, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.

5. Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 29, ст.535, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>.

6. Закон України «Про страхування», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 18, ст. 78, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text>.

7. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 року №276/2015, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#n12>.

8. Указ Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» від 20 травня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text>.

9. Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України (щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності адвоката)». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55909.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Кухнюк Дмитро Володимирович**